

SINODUL AL III-LEA ECUMENIC - PARTICIPANȚI

Pr. conf. univ. dr. Ionel Ene

Cel de al III-lea Sinod Ecumenic este tratat pe larg în lucrarea iezuiților Philip Labbei & Gabr. Cossartii, intitulată *Sacrosancta concilia ad regiam editionem exacta quae nunc quarta parte produit auctior*, Paris, 1671, 15 vol., lucrare ce a fost copiată de renumitul istoric catolic J.D.Mansi, sub denumirea de „*Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio*“, Florența - Veneția, 1759-1798. În „*Sacrosancta concilia...*“, vol. III, sunt abordate frământările în plan ecleziologic de la 331 și până la 450¹. Sinodul

1. „*Sacrosancta concilia...*“ cuprinde istoria tuturor sinoadelor de la anul 50, d.Hr. și până la Sinodul de la Trident (1545-1547; 1551-1552; 1562-1563). Volumul III are „Syllabus“ - Cuprinsul foarte bogat, din care redăm titlurile:

Partea I - conținând frământările dinaintea sinodului, text grec și latin:

1. Omilia lui Proclus, p. 1-9.
2. Epistola Sf. Chiril către monahii egipteni, p. 9-19.
3. Epistola aceluiași despre adevărata credință în Hristos, p. 19-45.
4. Cartea aceluiași către Maica Domnului, p. 45-105.
5. Cuvântarea aceluiași către Maica Domnului despre adevărata credință, p. 105-225.
6. Epistola lui Chiril către Nestorie, p. 225 – 315.
7. Nestorie către Chiril, p. 315.
8. Chiril către Nestorie, p. 315.
9. Răspunsul lui Nestorie către Chiril, p. 315-321.
10. Răspunsul lui Chiril către acuzatorii săi, p. 321-327.
11. Răspunsul lui Chiril către acuzațiile lui Nestorie, p. 327-329.
12. Răspunsul lui Chiril către clericii Constantinopolului, p. 329-331.
13. Contestația clericilor din Constantinopol contra lui Nestorie, p. 331-337.
14. Epistola lui Chiril către papa Celestin, p. 337-339.
15. Epistolele lui Celestin către Chiril, p. 339-345.
- 16.-17. Două epistole ale lui Nestorie către Celestin și latini, p. 345-351.
18. Epistola lui Celestin către Nestorie, p. 351-353.
19. Epistola papei către clerul și poporul constantinopolitan, p. 353-363.
20. Epistola aceluiași către Ioan de Antiohia, p. 363-375.

a fost provocat de răstălmăcirea învățaturii de credință a Bisericii referitoare la dogma hristologică. Era pusă problema raportului firii divine cu firea umană din Persoana Mântuitorului. Remarcăm faptul că frământările

21. Chiril către Ioan de Antiohia, p. 375-377.
22. Chiril către Acaciu de Beroe, p. 377-379.
23. Epistola lui Acaciu de Beroe către Chiril, p. 379-381.
24. Chiril către Iuvenal, episcopul Ierusalimului, p. 381-385.
25. Ioan de Antiohia către Nestorie, p. 385-387.
26. Chiril și Sinodul Alexandriei către Nestorie, cu cele douăsprezece anatematisme, p. 387-395.
 - Aceeași epistolă, în lb. latină, în interpretarea lui Dionisie Exiguul, 395-412
 - Prefața lui Dionisie către episcopul Petri, 412
27. Chiril și sinodul său către clerul și poporul constantinopolitan, 412-419
28. Aceiași către monahii din Constantinopol, 419-421.
29. Contr - Anatematismele lui Nestorie către Chiril, 421-423.
30. Vaasile diaconul și amintirea monahilor despre pătimirea lui Teodosie, 423-425.
31. „Sacra“ lui Teodosie către Chiril, 425-433.
32. „Sacra“ celorlalți către Chiril și mitropoliți, 433-435
- 33.-34. Chiril către cei doi alexandrini, 435-439.
34. „Sacra“ către sinod, 439-441.
35. Epistola lui Ioan al Antiohiei către Chiril, 441-445.

Partea a II-a, care conține actele sinodului, 445-810, text greco-latin

Ședința I, cu următoarele puncte:

1. Mărturiile părinților către Nestorie, 445-508.
2. Epistola lui Capreoli, 508-533.
3. Hotărârea de depunere a lui Nestorie, 533-549.
4. Epistola sinodului către clericii din Constantinopol, 549.
5. Epistola lui Chiril către același cler constantinopolitan, 449.
6. Mărturia actelor sinodului despre Nestorie și simpatizanții săi, către împărați, 549-563.
7. Mărturia sinodului către împărați, 563-567.
8. Epistola sinodului către clerul și poporul din Constantinopol, 567-571.
9. Cele două epistole ale lui Chiril către alexandrini, 571-575 (facem aici precizarea că J.D. Mansi în *Conciliarum nova et amplissima collectio*, Florentiae et Venetiis, 1759-1798, reprodusă și continuată de L. Petit și J.B. Martin, până la Conciliul I Vatican, 1870, Paris, Leipzig, 1901-1912; Arnhem, de la 1900, vol. 32-53 (59), nu face altceva decât să reproducă *Sacrosancta concilia...*, lucrare consultată de noi și să adauge date după 1572. Uneori însă, din grabă ori greșeală, nu copie textul original integral, ci acolo unde a crezut de cuviință, a prescurtat sau rezumat informația. În acest sens, a se vedea *Sacrosancta concilia...*, vol. III, p. 2; *Syllabus*, cu Mansi, op cit, vol. IV, p. 1241. A se vedea în acest sens și <http://galica.Bnf.Fr./FondsTables/005/M0051586.htm>, p. 6.).
10. Epistola sinodului către părinții monahi, 575.
11. Omilia Rheginii, către episcopii din Constantia Ciprului, 575-579.

referitoare la felul cum trebuiau înțelese și transpuse în viață învățăturile descoperite de Iisus Hristos își au începutul în prima comunitate creștină.

12-13. Două omilii ale lui Chiril, 579-583.

Actele sinodalilor de la Efes, 583-589 (la Mansi, op.cit., vol. IV, p. 1258, sunt introduse două lucrări și anume: Epistola celor din Dalmația către Sinodul din Efes și Răspunsul Sinodului către cei din Dalmația)

Hotărârea sinodalilor, 589-597

Cuvintele de excomunicare date de sinod, 597-599

Cuvintele sinodalilor către împărat, 599-601

Cuvintele sinodalilor către clerul din Constantinopol, 601

Aceleași cuvinte către senatul din Constantinopol, 601-603

Idem, către poporul din Constantinopol, 603-605

Relatarea „ad Reginas“, 605-607.

Ședința a II-a, conținând faptele legaților Bisericii Romane (Apusene), 607-609.

1. Epistola papei Celestin către sinod, 609-613.

2. Idem, către Teodosie (împăratul), în latină, 613-619.

3. Idem, către Chiril, în latină, 619-621.

Ședința a III-a cuprinde:

1. Darea de seamă a episcopilor și delegaților ce au venit de la Roma către împărați, 621-629.

2. Epistola sinodului către clerul și poporul din Constantinopol, 629-633.

Ședința a IV-a cuprinde:

1. Cartea (Libellus) lui Chiril și a lui Memnon către sinod, 633-635.

Ședința a V-a cuprinde:

1. Darea de seamă a sinodului către împărați, 635-655.

2. Darea de seamă a sinodului către Celestin, 655-659.

3. Omilia lui Chiril către Ioan de Antiohia, 659-667.

Ședința a VI-a cuprinde:

1. Expunerea credinței niceene (Simbolul - Credo-ul niceo-constantinopolitan), 667-671.

2. Cartea (Libellus) Charisieii, despre aceeași mărturisire de credință, 671-675.

3. Expunerea Simbolului (niceean, n.n.) pe larg, 675-677.

4. Semnatarii acestora (mărturisirilor, n. n.), care au fost „decepti“, 677-681.

5. Hotărârea de credință a sinodului, 681-689.

6. Semnatarii (participanții, n.n.), 689-693.

7. Omilia lui Chiril, 693-697.

Actele sinodalilor de la Efes, 697-701.

Darea de seamă către împărat, 701 (Mansi, op. cit., p. 1378, introduce aici un sub-capitol nou față de Sacrosancta... și anume „Despre schismatici“)

Hotărârile imperiale, 701-703.

Legătura lui Ioan al Antiohiei cu împăratul, 703-705.

Prezența Mântuitorului era însă vie, iar apostolii și mai apoi bărbații apostolici reprezentau o garanție de netăgăduit a autenticității modului de viață,

-
- Două epistole ale lui Ioan al Antiohiei, 705-711.*
Darea de seamă către împărați, 711-715.
Epistola comitelui Irineu către orientali, 715-717.
Sf. Liturghie de către Ioan, comitele celor sacre, 717-721.
Epistola aceluiași Ioan către împărat, 721-723
Mandatul episcopilor trimiși de Constantinopol, contra ortodocșilor, 723-727.
Cererile a trei schismatici către împărat, 727-731
Cererile acelorași către cei din Efes (sinodali, n.n.), în latină, 731-732.
Epistola lui Teodoret către Alexandru din Hierapolis, în latină, 732-733.
Parte a omiliei lui Teodoret către schismatici, în latină, 733-735.
Omilia lui Ioan al Antiohiei, în latină, 735-736.
Epistola schismaticilor, în latină, 736.
Epistola orientalilor către Rufum episcopul, 736.
Epistola orientalilor către ai lor (creștinii orientali), în latină, 736-743.
Darea de seamă a orientalilor către Auguști, în latină, 743-744.
Epistola legaților (papali, n.n.) către ai lor (cei ce participau din Biserica Occidentală la acest sinod, s.n.) din Efes, în latină, 744-745.
Ședința a VI-a (are atât în Sacrosancta concilia..., cât și la Mansi indicate piesele sau momentele numerotate în continuare, la anterioara, și nu cu o numerotare ce pleacă de la 1).
8. Epistola sinodului către împărat, 745
9. Rescriptul episcopilor constantinopolitani către comunitorul Sf. Sinod, 745-751
10. Apologia Dalmației, 751-753
11. Epistola clerului constantinopolitan către sinod, 753-755.
12. Legătura sinodului cu împărații, 755.
13. Epistola lui Chiril către clerul și poporul din Constantinopol, 755-759.
14. Epistola lui Memnon către clerul din Constantinopol, 759-761.
15. Legătura sinodului cu împărații, 761-763.
16. Sinodica către clerul din Constantinopol, 763-767.
17. Comonitoriul (Sfatul) către același, în latină, 767-769.
18. Epistola lui Chiril către Theopempt (la Mansi, este transcris Theotemptum), 769-771.
19. Repertoriul epistolelor episcopilor constantinopolitani către sinod, 771-773.
20. Rescriptul sinodului către aceiași (episcopii constantinopolitani, n.n.), 773-777.
21. Jurământul clerului din Constantinopol pentru Sinodul din Efes, 777-779.
22. Mandatul sinodului către delegații trimiși de Constantinopol, 779-781.
23. Darea de seamă către împărați, 781-785.
24. Epistola lui Alipie către Chiril, 785-787.
Ședința a VII-a: actele inserate sunt următoarele:
1. Purtările episcopilor din Cipru, 787-801.
2. Decretul (hotărârea sinodului), 801.
3. Canoanele sinodului, 801-805.
4. Epistola sinodului către sinodul din Pamfilia, 805-809.

dedus din mesajul descoperit de Hristos. Ne străduim să-i convingem pe copii, dar și pe adulți că, departe de a fi ideologie ori filozofie, Creștinismul este un mod de viață descoperit de Hristos, în care omul, ca partener de

5. Definiția sinodului din Efes contra masalienilor, în latină, 809-810.
6. Scrisoarea de mulțumire a lui Euprepiu și Chiril adusă sinodului, 810.

Partea a III-a cuprinzând unele materiale către consiliu și cele ce sunt după consiliu, G.L.

1. Explicarea (interpretarea) celor douăsprezece capete (anatematisme, n.n.), 811-827.
2. Apărarea (justificarea, n.n.) lui Chiril pentru acestea, 827-887.
3. Epistola lui Chiril către Evoptium, completând Epistola lui Teodoret (de Cyr, n.n.) către Ioan al Antiohiei și critica acestuia (Ioan al Antiohiei) către cele XII anatematisme și apărarea Sf. Chiril pentru fiecare (anatematismă, n.n.), 887-945.
4. Scholia lui Chiril despre Întruparea Unuia născut (în mare parte în lb. latină), 945-973.
5. A aceluiași despre Întruparea Cuvântului, 973-979.
6. Omilia lui Chiril, 979-983.
7. Omilia episcopului Acacie către Militeni, 983-988.
8. Fragment al cuvântului Sf. Chiril, în latină, 988-989.
- 9.-10. Două omilii ale lui Teodot de Ancira, 989-1007.
10. Omilia lui Chiril, 1007-1021.
11. Omilia lui Teodot de Ancira, 1021-1023.
12. Apărarea lui Chiril către Teodosie, 1023-1027.
13. Darea de seamă (raportul, n.n.) decretului imperial, care indică depunerea lui Nestorie, interpretarea aceluiași decret, 1027-1057.
14. Scrisoarea sinodică a episcopilor de Constantinopol către episcopii existenți în Epir, 1057-1059
15. Sinodica către episcopii singuri ai provinciilor, 1059.
16. Epistola episcopului de Constantinopol, Maximian, către Chiril, 1059-1061.
17. Chiril către Maximian, 1061-1063.
18. Epistola aceluiași către episcopul Iuvenal și ceilalți, în latină, 1063-1067.
- 19.-24. Patru epistole ale lui Celestin către sinod, către Teodosie, către episcopul Maximian, către clerul și poporul constantinopolitan, în latină, 1067-1075.
25. „Sacra” imperială către Ioan al Antiohiei, 1075-1081.
26. Scrisoarea împăraților către Sf. Simeon Stâlpnicul, 1081-1085.
27. Scrisoarea aceluiași către Acaciu de Beroe, 1085-1087.
28. Epistola lui Ioan de Antiohia și a acoliților săi către Sixt, Chiril și Maximian, 1087-1089.
29. Scrisoarea lui Ioan al Antiohiei către Pavel, episcopul de Emesa, oferită lui Chiril, 1089-1091.
30. Omilia lui Chiril, 1091.
31. Epistola lui Ioan al Antiohiei către Chiril, 1091-1095.
32. Două omilii ale lui Pavel de Emesa, 1095-1097.
33. A lui Pavel (omilia, n.n.) către Chiril, înainte de discuții (dispute, n.n.) și despre Întruparea Domnului, 1097-1103.
34. Epistola aceluiași către Ioan al Antiohiei, 1103-1105.

dialog în iubirea lui Dumnezeu, este chemat să se lupte să-i iubească pe toți oamenii și astfel să dovedească că-L iubește pe Dumnezeu. Și Hristos a experimentat pentru prima dată acest mod de viață, El fiind om adevărat, dar și Dumnezeu adevărat. L-a experimentat o dată pentru totdeauna, pentru toți oamenii din toate timpurile și toate locurile, în mod obiectiv, deoarece în firea Lui umană a fost cuprinsă, virtual, întreaga fire umană. Dar, a invitat din nou pe toți oamenii din toate locurile și timpurile, să fie următori viețuirii Lui - iubire până la jertfă. Acest act a fost posibil de împlinit de Hristos,

35. A aceluiași (epistolă, n.n.) către Acacius de Melitene, 1105-1111.

36. A aceluiași către aceeași, 1111-1129.

37. Comonitoriul (sfatul) lui Chiril către Evloghie, 1129-1147.

38. Epistola aceluiași către Danatus de Nicopole, 1147-1150.

39. A aceluiași (epistolă, n.n.), către Maximian, episcopul Constantinopolului, 1150-1155.

40. A aceluiași (epistolă, n.n.) către episcopul Valerian, 1155-1175.

41. și 42. Două epistole ale papei Sixt, în latină, 1175-1178.

43. A lui Chiril (epistolă, n.n.) în sf. simbol, 1178-1179.

44. A aceluiași (epistolă, n.n.) către episcopul Ioan al Antiohiei și recapitularea sinodului către același, 1179-1205.

45. „Sacra lex“ contra lui Nestorie, 1205-1209.

46. Cartea lui Nestorie de neluare-aminte la edictul prefectului, 1209-1211.

47. „Sacra lex“ către Profirie și ceilalți, 1211-1213.

48. Publicarea (în sensul de proclamare, n. n.) edictului prefectului, 1213-1215.

Sfârșitul acțiunilor Sinodului de la Efes

Mărturisirea (credința, s.n.) arhiepiscopului Proclus de Constantinopol, către Armeni, 1215-1217.

Edictul împăraților către cei ce sunt în Biserică (creștini, n.n.), 1217-1235.

Notele duble la Sinodul de la Efes (sunt rezumate, n.n.), 1235-1241.

- *Sinodul de la Efes, după (la) Fotie*, în greacă-latină, 1241-1251.

- *Același în scrierea lui Nil*, în greacă-latină, 1251-1254.

- *Același în scrierea anonimă*, în greacă-latină, 1254.

- *Același în Synodic*, G.L., 1255.

- *Alte sinoade în cauza lui Nestorie*, în greacă-latină, în Synodic:

- Al lui Chiril la Alexandria, 1255.

- Al lui Ioan la Antiohia, 1256.

- Al lui Proclu la Constantinopol, 1256.

- Altul al lui Ioan la Antiohia, 1256.

- Adunarea de la Efes I, 1257.

2. Pr. prof. Ioan Rămureanu, pr. prof. Milan Şesan, pr.prof. Teodor Bodogae, *Istoria bisericească universală*, vol. I, București, 1975, p 247.

3. Nestorie era un preot din Antiohia și împăratul Teodosie al II-lea l-a preferat datorită rivalității dintre doi candidați. Cu treizeci de ani înainte, la fel se petrecuseră lucrurile la

deoarece a fost Om adevărat și Dumnezeu adevărat. De aceea, Biserica ținea „cu tenacitate la dumnezeirea Mântuitorului, în lupta ei de apărare împotriva arienilor, dar și la umanitatea Mântuitorului, în lupta dusă contra docheților și apolinariștilor“². Unitatea Dumnezeu - Omul Iisus Hristos este deplin lămurită astăzi, dar la începutul secolului al V-lea, lucrurile erau destul de neclare. Biserica trăia adevărul plenar al Omului - Dumnezeu Iisus Hristos, chiar dacă nu era o conceptualizare la fel de clară precum cea de astăzi. Atât timp cât această învățătură a fost cu precădere trăită, nu au existat dispute ori discuții contradictorii. Diversitatea era îngăduitoare, și nu exclusivistă. Când această complementaritate a încetat și în locul armoniei, extremele au dorit să se impună, viața creștină și mai ales mântuirea erau în pericol.

Istoria sinodului este lungă și cauzele se impun a fi descoperite în dorința unui reprezentant al Școlii de Antiohia de a generaliza felul său de a interpreta raportul dintre firea umană și cea divină în Persoana lui Hristos. De menționat este faptul că între Școala de Antiohia și cea de Alexandria erau deosebiri în modul de interpretare a Sfintei Scripturi. Pe când la Alexandria se punea mare accent pe interpretarea alegorică, pe misticism, pe exegeza spirituală, la Antiohia, dimpotrivă, exegeza literară și raționalismul dominau. Când pe scaunul patriarhal de Constantinopol a ajuns Nestorie³ (10 aprilie 428), toți credeau că va fi un nou „Gură de Aur“, dar s-au înșelat. Dovedise un zel deosebit împotriva ereticilor, până să ajungă patriarh de Constantinopol, dar deodată a început să lupte și împotriva evlaviei creștine față de Maica Domnului, Născătoare de Dumnezeu - Teotokos -. La început,

moartea lui Nectarie († 397). Atunci a ajuns pe scaunul constantinopolitan Sfântul Ioan Gură de Aur. Despre antecedentele lui Nestorie se cunosc foarte puține lucruri. Era originar din Germaniceea, din Siria Eufратului, născut la 381, și tradiția a consemnat faptul că ar fi fost elev al lui Teodor de Mopsuestia, profesor aici pe la 392. Venind la Antiohia, a intrat în monahism și curând, pentru vocea sa deosebită și talentul oratoric, a fost hirotonit preot. Istoricul Socrate, care a scris după anul 439, are cuvinte destul de dure la adresa lui Nestorie:

dezinvolt, lăsă pe alții să predice, ca mai apoi, el însuși să se întrebe retoric dacă „Dumnezeu are o Mamă ?“. A făcut un pas înainte și a încercat să se apere în greșeala sa. El accepta să o numească pe Maria „*Theodokos*“, adică „*ceea ce a primit pe Dumnezeu*“, dar nu „*Theotokos*“, adică „*ceea ce a născut pe Dumnezeu*“, „*căci - spunea el - singur Dumnezeu-Tatăl a născut pe Dumnezeu*“⁴. Cuvântul *Theotokos* era totuși foarte vechi și intrase în uz, iar Maica Domnului era invocată de credincioși ca „*Născătoare de Dumnezeu*“ de mult timp, ca să nu mai vorbim de un papirus care a păstrat chiar această expresie⁵. Cuvântul este întâlnit și la Origen, Alexandru al Alexandriei, Sf. Atanasie, Eusebiu de Cezareea, Sf. Chiril al Ierusalimului, Sf. Epifanie, Didim al Alexandriei și alții. Iulian Apostatul observa că toți „*creștinii nu încetează a invoca pe Maria Theotokos*“⁶, iar Sf. Grigorie de Nazianz rezuma o tradiție deja lungă când scria: „*Dacă cineva gândește că Sf. Maria nu este Mama lui Dumnezeu (Iisus Hristos, n.n.), este în afara divinității*“⁷. Faptul că cei mai mulți și cei mai vechi Părinți ai Bisericii, la care întâlnim termenul, sunt din Alexandria ne îndreptățește să postulăm originea lui alexandrină. Constatăm în același timp că s-a răspândit destul de timpuriu în afara Egiptului, până la Constantinopol și chiar în Siria: Ioan, patriarhul Antiohiei, îi scria prietenului său, Nestorie, că acest cuvânt a fost „*compus, scris, pronunțat de numeroși părinți*“⁸. Lui Nestorie i se opuneau deci pietatea și credința tradiționale. Întreaga teologie a Întrupării era angajată în această dispută. De aceea, credincioșii și călugării s-au opus patriarhului care îi brusca. S-a ajuns la incidente grave. Într-o zi se putea citi, afișat pe ușile de intrare la Sfânta Sofia, o contestație care punea în paralel afirmațiile lui Nestorie cu tezele lui Pavel de Samosata; patriarhul era acuzat fâțiș de erezie și se arunca anatema oricui ar fi îndrăznit să spună:

„*superficial, vanitos, pătimaș. Fiind bun vorbitor, trecea drept savant și, într-adevăr, nu avea nici o formație, disprețuia studiarea cărților celor vechi. Orbit de faima sa, nu-i citea pe cei vechi, dar se credea superior tuturor...*“, P.G. 67, 804, 809 și Socrate, *Historia ecclesiastica*, VIII, 29, 32.

4. E. Schwartz, *Acta concilliorum oecumenicorum (vom prescurta A.C.O.)*, Berlin, vol I, 1914, Loofs, *Nestoriana*, 276.

5. P.F. Mercenier, *L'antienne mariale grecque la plus ancienne*, în *Le Museon*, 52 (1932), 229-253. Întâlnim următorul text : *Sub acoperământul milostiviirii tale, noi ne refugiem (scăpăm), o, Maica lui Dumnezeu: nu îndepărta rugăciunile noastre în nevoie, ci ne scapă din necaz, tu, singura curată și binecuvântată*. Papirusul ce conține această scurtă rugăciune poate urca până în secolul al III-lea.

„Unul este Fiul unic născut al Tatălui, înainte de veci și altul cel care a fost născut de Fecioara Maria, și nu același și Unicul Iisus Hristos“⁹. Se spunea că autorul acestui afiș era un mirean, avocat (scolasticus), Eusebiu, care trebuia să devină episcop al Doryleii. Ceva mai târziu, într-o zi când Nestorie predica asupra temei sale favorite, același Eusebiu l-a întrerupt, biserica fiind plină de credincioși, spunându-i: „Cuvântul veșnic S-a născut în trup și dintr-o femeie“. La rumoarea produsă, Nestorie a răspuns: „Sfinții Părinți sunt cei ce ne-au dat definiția adevăratei credințe“¹⁰. Scandalul era departe de a se stinge. Într-o altă zi, Proclu, episcop de Cyzic, dar care nu a putut ocupa scaunul episcopal, regiunea fiind pierdută de bizantini, fapt pentru care rezida în Constantinopol, predica în „marea biserică“, de față fiind și patriarhul. Era o sărbătoare a Maicii Domnului * și episcopul într-un limbaj elevat a amintit minunea Întrupării, scoțând în evidență măreția Fecioarei „Sfântă Maică a lui Dumnezeu“; „Dumnezeu a locuit în sânul Fecioarei“; „Dumnezeu S-a născut dintr-o femeie“, la care a mai precizat că „Hristos nu a devenit Dumnezeu în sensul unui progres, ci S-a făcut om prin milostivire, precum noi (am devenit n.n.) credincioși (prin milostivirea lui Dumnezeu n.n.). Noi nu propovăduim un om divinizat, ci un Dumnezeu făcut trup“¹¹. Cuvintele i-au displicut patriarhului care a intervenit, așa cum obișnuia de altfel, și i-a reproșat lui Proclu că a dovedit un exces de devoțiune, ce ar atinge demnitatea Cuvântului lui Dumnezeu și că este aproape de greșeala arienilor, iar spusele sale sunt „calomnii păgâne: Eu nu pot să ador un Dumnezeu care S-a născut, care a murit și care a fost îngropat“¹². Incidentul amintea de ceea ce se petrecuse în Constantinopol în timpul Sf. Grigorie de Nazianz și Ioan Gură de Aur. Se părea că acest oraș era totdeauna pregătit de ceartă, mediul de clerici și călugări, de credincioși și laici era totdeauna gata să ia parte, pentru sau împotriva patriarhului, în chip zgomotos. Un rol deosebit l-au jucat la Constantinopol călugării și am putea spune uneori benefic, alteori nu.

Dar agitația stârnită de patriarh nu s-a limitat doar la capitală. El era

6. Apud Chiril al Alexandriei, *Adversos Iulianos*, I, 8; P.G. 76, 901.

7. P.G., 77, 1456; A.C.O., I, vol I, 1, 95.

8. Eusebiu de Cezareea, *Istoria ecleziastică*, în P.S.B., cap.V, 28, 4-5; Henri Lubac și J. Danielou, *Sources chrétiennes*, (vom prescurta S.C.), Paris, 1942, 41, 75.

9. A.C.O., vol. I, I, 1, 101-102.

10. P.G.. 76, 109; A.C.O. I, vol. I, 1,6, 52.

în bune raporturi cu episcopul Romei, Celestin, și la 10 septembrie 422 îi scrisese pentru prima dată despre pelagienii Iulian și Celestius; acum îl informa despre disputele aprinse pe marginea cuvântului „*Teotokos*“; stigmatiza „*această nouă greșeală*“ ca fiind înrudită cu „*putreziciunea lui Arie și Apolinarie*“ și expunea cu claritate propria-i teologie, cea a lui „*Hristotokos*“¹³. În același timp și avocatul Eusebiu a trimis la Roma cele patru cuvântări ale lui Nestorie, din care își extrăsese reproșurile afișate la Sf. Sofia. Diaconul Leon (viitorul papă) a trimis aceste texte și scrisoarea lui Nestorie prietenului său, Ioan Casian, pentru a le consulta și a se pronunța asupra lor¹⁴. Născut în Scythia Minor, Sf. Ioan Casian era abate la Marsilia, la Mănăstirea „Sf. Victor“; știa foarte bine limba greacă și trăise la Constantinopol în timpul Sf. Ioan Gură de Aur. El era foarte indicat să se pronunțe asupra adevăratei credințe și pentru experiența ce o avea, dar și pentru erudiția sa, așa cum ușor se poate dovedi din lucrările sale. Din punct de vedere al istoriei generale a Bisericii, nu este lipsit de interes să remarcăm aceste raporturi între Roma și Constantinopol sau Constantinopol și Roma; relațiile între cele două capitale, între patriarh și papă, erau și vor fi încă mult timp frecvente și strânse. Dar ceea ce trebuie să remarcăm încă este faptul că Celestin a fost obligat să aștepte ca scrisoarea lui Nestorie să fie tradusă în limba latină, timp în care patriarhul se plângea că nu primește răspuns¹⁵. Necunoașterea limbii este, printre multe altele, o rațiune care va separa Occidentul de Orient. Demn de remarcat e și faptul că Celestin a fost alertat chiar de Nestorie, înainte ca Chiril al Alexandriei să intre în dispută¹⁶. Să menționăm faptul că, și între scaunele patriarhale de Alexandria și Constantinopol, relațiile nu erau întotdeauna cele mai bune. Hotărârea Sinodului al II-lea Ecumenic de a acorda o întâietate de onoare „Noii Rome“ în fața scaunelor vechi patriarhale și a-l așeza imediat după Vechea Romă a iritat întreg Răsăritul creștin. Episcopul de Alexandria, care se vedea puțin câte puțin înlocuit de cel din Constantinopol, căuta, cum bine se poate înțelege, să intervină în treburile bisericești ale capitalei. Fără să urcăm până la Petru al Alexandriei care susținea pe uzurpatorul Maxim contra Sf. Grigorie de

* Bunavestire. Schwartz, *Acta conciliorum oecumenicorum*, Strasbourg, Paris, Leipzig, 1914, I, vol. I, 6,7, fixează data la 25 martie 430.

11. P.G., 65, 680; A.C.O. I, vol. I, 1, 103.

12. A.C.O. I, vol. 1, 37.

13. Idem, I, II, 3, 12-14.

Nazianz (379), să ne amintim de rolul odios jucat de Teofil în depunerea Sf. Ioan Gură de Aur (Sinodul de la Stejar, 403). Chiril, nepotul lui Teofil și succesorul său (412), avea trimișii săi (apocrisiarhi) la Curtea Imperială și care informau despre tot ceea ce se petrecea la curte. Prin ei, zgomotul făcut de predicile lui Nestorie a ajuns până în Egipt și a avut darul de a neliniști pe ierarhii din zonă și mai ales pe călugării pustiului nitric.

Către sfârșitul anului 428, Chiril, ca în fiecare an, a scris tuturor episcopilor pentru a le comunica datele Postului și Paștelui anului următor (429). El a scris în același timp și călugărilor, expunând și unora, și altora cu mare fermitate, fără să numească pe Nestorie, punctul său de vedere despre Întrupare (care era și învățătura sa) și despre *Teotokos*. Către sfârșitul verii anului 429, el a scris și lui Nestorie pentru a-l avertiza de zvonurile supărătoare care circulau în Egipt și la Roma asupra învățăturii sale, cerându-i explicații. Răspunsul a fost arrogant, dar invita la moderație creștină. Războiul era declanșat. La începutul anului 430, Chiril scria din nou lui Nestorie, de data aceasta expunând pe larg învățătura Bisericii Universale asupra Întrupării și despre *Teotokos*. Această scrisoare este un document dogmatic de primă importanță, dacă ne gândim că Sinodul de la Efes l-a adoptat ca hotărâre a întregii Biserici. După câteva luni a răspuns și Nestorie, dar scrisoarea sa este un expozeu destul de moderat asupra învățăturii sale, semnificativ prin ceea ce omite sau neagă, mai mult decât prin ceea ce afirmă. El insistă asupra distincției celor două naturi și asupra unirii într-un singur *prosopon*, care părea să fie termenul unirii celor două naturi, mai mult decât principiul unității lor. Mai mult, Nestorie îl acuza pe Chiril de apolinarism, spunând că natura divină însăși este pasibilă și subiect al schimbării, că s-a născut și că a murit. „*Nu trebuie deci să o numim pe Maria Teotokos, ci doar Hristotokos*“¹⁷.

Între timp, Chiril se adresa lui Acacius de Bereea, decanul de vârstă al episcopatului oriental - avea aproximativ 110 ani -, lui Iuvenal al Ierusalimului, împărătesei Eudoxia și Pulcheriei, sora împăratului Teodosie al II-lea, precum și prințeselor Arcadia și Marina, expunându-le, în esență, învățătura despre Întrupare. Pentru a-și sprijini teza sa, el adună un dosar de texte patristice și extrase din cuvântările lui Nestorie. Redactă chiar cinci cărți „*Contra blasfemiilor lui Nestorie*“. În vara aceluiași an - 430 - el a

14. Ibidem.

scris și papei Celestin, prezentându-i în detaliu întreaga problematică (deși papa nu era străin de cauză, fiind informat de Nestorie). O dată cu această scrisoare, Chiril a trimis papei și acel dosar patristic pe care-l alcătuisese și un expozeu (Commonitorium) al doctrinei lui Nestorie¹⁸. În august 430, Celestin a întrunit un sinod în care l-a condamnat pe Nestorie și l-a somat să retracteze învățătura greșită, în termen de 10 zile, sub amenințarea excomunicării. Hotărârea sinodului a fost comunicată de papă lui Chiril, lui Nestorie, clerului și poporul din Constantinopol, precum și unor episcopi orientali (11 august 430)¹⁹. Adresându-se clerului din Constantinopol, el rezuma în acești termeni învățătura lui Nestorie: „*El separă în Hristos natura divină și natura umană, uneori făcând din El doar un om, alteori, când vrea, acordându-I comuniunea cu Dumnezeu*“²⁰. Scrisoarea adresată de papă lui Nestorie se deosebește de celelalte, prin ton și conținut. El îi reproșă patriarhului de Constantinopol că a vrut să învețe asupra lui Dumnezeu-Cuvântul altceva decât ținea credința comună a Bisericii și-l invita să retracteze totul în termen de 10 zile, în caz contrar, fiind depus din comuniunea creștină²¹.

În noiembrie 430, a reunit și Chiril la Alexandria un sinod, care nu a făcut altceva decât să reconfirme învățătura lui Chiril și să condamne pe Nestorie. Cu această ocazie, Chiril îi adresează lui Nestorie o a treia scrisoare în care, după ce expune pe larg adevărata învățătură asupra Întrupării, o rezumă în 12 anatematisme, pe care le pusese deja în circulație de ceva timp și cărora patriarhul de Constantinopol era invitat să subscrie. În loc să se supună somației papei și sinodalilor alexandrini, Nestorie a comunicat textele prietenilor săi, Ioan al Antiohiei, Teodoret, Andrei de Samosata, care au găsit de cuviință să-l acuze pe episcopul din Alexandria de apolinarism. Între timp însă, Teodosie al II-lea își făcuse cunoscută intenția sa de a convoca un sinod ecumenic²². Printr-o scrisoare din 19 noiembrie 430, împăratul l-a înștiințat pe Chiril că s-a decis să convoace un sinod general, pentru a asigura pacea și liniștea Bisericii. În acest sens, Teodosie al II-lea s-a adresat în scris tuturor mitropoliților convocându-i la Efes, pentru data

15. P.G., 77, 240.

16. G. Jouassaard, *Sur les decisions des conciles generaux des IV-e et V-e siècle dans leurs rapport avec la primauté romaine*, în *Iustina*, 1957, 492, nr. 13.

17. P.Th. Camelot, O.P. *Ephése et Chalcedoine*, Paris, 1962, 40.

18. Philip Labbei & Gabr. Cossartii, *op. cit.*, vol. 3, col. 226.

de 7 iunie 431, când se serba Cincizecimea; li se cerea în același timp să fie însoțiți de câțiva episcopi din provinciile lor. O scrisoare specială a fost trimisă papei Celestin, dar el și-a trimis ca delegați episcopii Arcadius și Proiectus, cărora li se alătura preotul Filip²³. Alegerea Efesului pentru întrunirea reprezentanților Bisericii s-a făcut atât datorită poziției geografice, aici putându-se ajunge pe uscat și pe mare, dar și pentru faptul că putea hrăni cu ușurință un număr considerabil de străini. Produselor autohtone, oferite de sol, li se adăugau altele de import. Prin actul convocării, împăratul nu făcea altceva decât să urmeze exemplul înaintașilor²⁴.

Comitele Candidian, comandantul Gărzii Imperiale „*comes domesticorum*“, a fost împuternicit de împărat cu păstrarea ordinii și securității participanților.

Din Alexandria, Chiril venea cu mai mult de patruzeci de episcopi egipteni, cărora li se adăugau numeroși clerici și călugări. Nestorie era deja la Efes când a ajuns delegația egipteană. Episcop al Efesului era Memnon, dar avea alături de el mulți confrăți din Asia. Flavian din Filipi venea cu episcopi din Macedonia. La 12 iunie, cinci zile după data fixată pentru deschiderea sinodului, a sosit Juvenal al Ierusalimului cu episcopii palestinieni. Numărul total al participanților s-a ridicat la 150-160. Erau și întârziați: legații papali, Ioan al Antiohiei și episcopii din Siria, care veneau pe uscat. Nu au lipsit, cel puțin la cei ce au venit pe uscat, și cazuri de îmbolnăviri și molimă pentru animalele de tracțiune. Deosebit de scandalosi erau adepții lui Nestorie: Acacius de Melitene și Teodot de Ancira. Datorită *gălăgiei* făcute de ei, Chiril al Alexandriei s-a hotărât să deschidă lucrările sinodului, deși cunoștea faptul că mai sunt reprezentanți de venit²⁵.

19. *Ibidem*, 315.

20. H. Marot, *Les conciles romains des IV-e et V-e siècle et le développement de la primaute*, în *Iustina*, 1957, 432-467.

21. P.Th. Camelot, *op. cit.*, p. 41.

22. A.C.O., I, I, 1, 73- 74. A se vedea și A.C.O, I, vol. I, 182

23. De la Sinodul din 314, de la Arles, papii n-au avut obiceiul să părăsească Roma pentru a participa la un sinod. Excepția o vom întâlni în timpul lui Justinian. Interesant este faptul că la sinod a fost invitat și Fer. Augustin, dorindu-se în mod special prezența lui. Din nefericire, el a murit la 28 august 430. O situație aparte a avut-o Cartagina unde Capreolus a primit scrisoarea tocmai la Paștile anului 431 (19 aprilie) datorită ocupației vandale. Cu toate acestea, Capreolus a trimis sinodului o scrisoare, în care-și scuza lipsa și a fost reprezentat de diaconul său, Bassula. Occidentul a fost reprezentat la sinod de legații papali, diaconul cartaginez și un episcop din Illiric.

Astfel, în 20 iunie 431, părintele alexandrin a invitat, pentru a doua zi, pe toți participanții prezenți să marcheze începutul sinodului. Gestul a iritat nu atât delegații papali, cât mai ales reprezentanții antiohieni, care erau și cei mai fervenți partizani ai lui Nestorie. Un număr de 68 de episcopi din diverse provincii - cei mai mulți erau din Asia Mică - au protestat împotriva hotărârii lui Chiril²⁶. Profilându-se o criză sinodală, a intervenit Candidian, în virtutea instrucțiunilor primite de la împărat, cerând cu insistență să fie așteptat Ioan al Antiohiei și orientalii, pentru ca nu cumva sinodul să nu ia înfățișarea unui sinod particular²⁷. Cererea lui a rămas fără ecoul scontat.

Ședința I - Depunerea lui Nestorie

În ciuda protestelor, luni, 21 iunie, aproximativ 150 de episcopi s-au reunit împrejurul lui Chiril, Juvenal al Ierusalimului și Memnon al Efesului, în marea biserică a Sf. Fecioare²⁸. Este de menționat faptul că Sf. Evanghelie a fost așezată pe un tron, în mijlocul adunării, semnificând faptul că Hristos Însuși era prezent la sinod²⁹. Candidian s-a folosit de moment pentru a protesta iarăși, dar Chiril l-a invitat să dea citire Scrisorii imperiale, document cunoscut sub numele de *Sacra* și care cerea convocarea sinodului. Încercarea demnitarului imperial a eșuat, iar lecturarea documentului imperial a fost privită ca și actul oficial de deschidere a sinodului. Candidian s-a retras și a înaintat sinodului un protest, trimițându-i în același timp o copie împăratului³⁰. Nestorie nu a luat parte la deschiderea sinodului. Cu șase ori șapte episcopi, el a refuzat să se prezinte la sinod, adăpostindu-se într-o casă unde era păzit de soldați și spunând că, până nu vor veni toți episcopii, nu va accepta să ia parte la lucrări.

24. Constantin cel Mare a convocat sinoadele de la Arles, Niceea și Tyr; Constans pe cel de la Sardica; Constant pe cel de la Seleucia-Rimini; Teodosie cel Mare pe cel de la Constantinopol (381).

25. La 7 mai 431, papa i-a scris lui Chiril, adresându-i-se ca celui ce avea să reprezinte la sinod și interesele Romei, iar legații papali au acționat în acest sens, dovadă fiind procesul-verbal al primei ședințe, care are în capul listei de participanți pe Chiril, ca ținând locul lui Celestin. Cf. *Sacrosancta concilia...*, vol. III, p. 597.

26. P.G., 76, 412.

27. P.Th. Camelot, O.P. *Ephése et Chalcédoine*, p. 50.

28. Biserica este numită în unele documente „marea biserică numită Maria“, deși noi credem că a fost biserica „Sf. Fecioară Maria“. Pentru simplificare ori pentru că în epocă

Refuzul lui Nestorie nu i-a împiedicat pe sinodali să înceapă și să continue dezbaterile. Juvenal al Ierusalimului a făcut apel la *canoanele sfinților* și a mandatat pe preotul Petru din Alexandria să citească *Credo-ul* celor 318 Sf. Părinți de la Niceea, subliniind că „*acesta este regula după care trebuie judecate doctrinele în cauză*”³¹. Preotul Petru din Alexandria a devenit secretarul sinodului și a continuat cu citirea scrisorii lui Chiril către Nestorie³². După citirea scrisorii, Chiril a întrebat pe cei prezenți dacă punctul său de vedere exprimă sau nu credința ortodoxă. A fost un vot nominal și public. Procedura a fost împrumutată de la Senatul roman și pentru prima dată s-a folosit la Sinodul de la Cartagina, din 256, unde au participat 87 de episcopi³³. La Efes, sinodali au aprobat punctul de vedere al patriarhului de Alexandria, ca exprimând Ortodoxia. La cererea lui Paladius al Amasiei, s-a procedat în aceeași manieră și cu epistola lui Nestorie către Chiril³⁴, epistolă ce a fost citită de același secretar al sinodului și care a creat vii discuții. Rând pe rând, participanții au ținut să sancționeze greșelile patriarhului eretic, în unanimitate declarând doctrina sa ca fiind o *blasfemie și contrară credinței niceene*, pentru a sfârși cu aruncarea anate-meii asupra *nepiosului și ereticului Nestorie*. Dar ședința s-a prelungit, căci Juvenal a cerut sinodalilor să se citească și scrisoarea papei către Nestorie, iar preotul Petru, după ce a îndeplinit dorința patriarhului de Ierusalim, a făcut cunoscut participanților că mai posedă o altă scrisoare a lui Chiril către Nestorie³⁵. Episcopul Flavian de Filipi a cerut să fie citită și această ultimă scrisoare amintită de preotul Petru. Menționăm că aceste ultime lecturi nu au mai fost supuse votului. După lecturarea acestor epistole, s-a cerut lui Acacius (Acachie) de Melitene și Teodot de Ancira să informeze sinodul despre cele discutate cu Nestorie de la sosirea lor în Efes. Conștienți de seriozitatea forului în mijlocul căruia se găseau și responsabilitatea ce o purtau pe umeri pentru Biserică, cei doi episcopi au recunoscut faptul că Nestorie „*a proferat mari blasfemii, și anume: nu trebuie - spunea el - să*

se obișnuise să fie indicată sub „numele de Maria“, documentele au redat-o în acest chip. Cf. ACO, I, I, 3, 4.

29. ACO, I, I, 3, 4.

30. Idem, I, I, 2, 8.

31. *Sacrosancta concilia...*, vol III, p. 530.

32. *Ibidem*, p. 531.

33. P. Batiffol, *Etudes de liturgie et d'archéologie chrétienne*, Paris, 1919, p. 84.

*zici că Dumnezeu S-a întrupat, a fost alăptat de Fecioara, nici să vorbești de un Dumnezeu în vârstă de două sau trei luni; unul este Fiul care a pățit și altul este Dumnezeu Cuvântul*³⁶. Secretarul sinodului avea însă în dosarele sale un florilegiu de texte patristice și o culegere de extrase din învățătura lui Nestorie compusă de Chiril. Au fost citite și acestea, la care s-a mai adăugat și scrisoarea lui Capreolus de Cartagina.

După acest maraton de lectură și discuții, sinodul a pronunțat sentința : *„Mântuitorul Iisus Hristos, pe care L-a hulit, decretează prin Sfântul Sinod aici prezent, că Nestorie este exclus de la demnitatea episcopală și din orice adunare sacerdotală*³⁷. Sentința poartă semnătura a 197 de episcopi, dintre care unii s-au împotrivit la început și abia după multe insistențe și amenințări au cedat. Dintr-o scrisoare pe care Chiril a adresat-o clerului și poporului din eparhia sa, aflăm mai multe amănunte legate de prima zi a întrunirii sinodului. Amintim dintre acestea: biserica în care se ținea sinodul se numea *„Maria Teotokos“*; la sinod au participat *„mai mult de două sute de episcopi“*; *„tot poporul orașului a rămas acolo (în fața bisericii s.n.) de dimineață și până seara așteptând hotărârea Sfântului Sinod“*; *„când poporul a auzit că nenorocitul a fost depus, într-un glas au felicitat Sfântul Sinod și au mulțumit lui Dumnezeu pentru căderea dușmanului credinței“*; la ieșirea din biserică, părinții au fost conduși de mulțime cu lumânări până la casele lor; *„era seară; bucuria era generală și tot orașul strălucea; femei mergeau înaintea noastră cu tămâieri*³⁸.

Dar bucuria nu a durat prea mult, căci Nestorie și partizanii săi au adresat împăratului un protest vehement împotriva acestei *adunări barbare*, ce avea ca prim responsabil - în opinia patriarhului de Constantinopol - pe episcopul Memnon. Pe de altă parte, Candidian s-a alăturat protestului afirmând că deciziile luate nu sunt legitime și nici valide, fapt pentru care a redactat un raport separat ce l-a înaintat lui Teodosie al II-lea³⁹.

La 26 iunie și-au făcut apariția la Efes și patriarhul Ioan al Antiohiei cu episcopii orientali. Înștiințat imediat de cele petrecute până atunci și de depunerea lui Nestorie, Ioan a refuzat să ia parte la sinod și împreună cu însoțitorii săi, ce se ridicau la cincizeci, au ținut ei înșiși un sinod care a depus pe Chiril și Memnon și a excomunicat alți episcopi. Observând

34. A se vedea textul integral în *Sacrosancta concilia...*, vol. III, p. 315.

35. Era vorba despre a treia scrisoare a lui Chiril către patriarhul eretic, scrisoare ce conținea și anatematismele. A se vedea pe larg în *Sacrosancta concilia...*, vol. III, p. 395-412.

36. P.G., 79, 577 B - 580 A.

regulile ce se cereau unui sinod ecumenic, Ioan a trimis el însuși un raport împăratului, împărăteselor, clerului, Senatului și poporului din Constantinopol⁴⁰. Sfârșitul lunii iunie prezenta efesenilor un spectacol tragicomic: două sinoade rivale care se excomunicau reciproc. Încăierările și certurile se țineau lanț.

În aceste condiții, împăratul Teodosie al II-lea a dat, la 29 iunie, un rescript, ca răspuns la raportul lui Candidian și a anulat tot ce s-a făcut până atunci. Rescriptul interzicea, în același timp, tuturor episcopilor să părăsească Efesul și anunța sosirea unui înalt demnitar însărcinat cu anchetarea evenimentelor și împiedicarea unor noi dezordini.

În primele zile ale lunii iulie au sosit la Efes și reprezentanții papei Celestin. În ziua de 10 iulie, sinodul s-a reunit din nou, dar de această dată la Palatul Episcopal al episcopului Efesului - Memnon. Legații papali au citit mai întâi în latină, apoi în traducere greacă, scrisoarea lui Celestin⁴¹, ceea ce dovedește că, la începutul secolului al V-lea, limba latină era destul de puțin cunoscută în Răsăritul creștin. Mesajul episcopului Romei a fost bine primit de răsăriteni, care i-au aclamat numele alături de cel al lui Chiril, ca „*apărători ai credinței*“. Preotul Filip a mulțumit, în numele delegației romane, tuturor sinodalilor pentru aprecierile făcute și a cerut să fie puși la curent cu cele ce se petrecuseră până atunci la Efes. La 11 iulie, după ce au luat la cunoștință cele consemnate în documente, delegații papali au cerut să se citească sentința de depunere a lui Nestorie. Au aprobat-o, au pronunțat-o în mod solemn, după care au și semnat-o.

O a doua ședință a avut loc la 16 iulie, de data aceasta tot în biserica Sf. Maria Teotokos. La cererea lui Chiril și Memnon, sinodul s-a ocupat de Ioan al Antiohiei. S-a urmat aceeași procedură ca și în cazul lui Nestorie: de două ori au fost trimiși delegați spre a fi invitat în fața sinodului. Ioan a refuzat nu să dea curs cererii sinodalilor, ci chiar să-i primească pe aceștia pentru a discuta cu ei. În ziua următoare, sinodalii au trimis pentru a treia oară o delegație, dar Ioan a rămas ferm pe poziția sa. Atunci, sinodul l-a excomunicat și o dată cu el aproximativ treizeci de episcopi, printre care cel mai cunoscut a fost Teodoret de Cir. Clericii depuși de Nestorie au fost repuși în oficiul lor. Au mai fost condamnate și o serie de șase canoane care,

37. *Sacrosancta concilia...*, vol. III, p. 533-549.

38. *Ibidem*, p. 573-575.

într-un fel sau altul, aveau afinități sau ceva în comun cu erorile lui Nestorie și cele ale pelagianului Celestius. O scrisoare a fost expediată împăratului, cuprinzând sentința dată împotriva lui Ioan și a episcopilor orientali, partizani ai ideilor lui Nestorie și alta către papa Celestin, prin care era pus la curent cu cele petrecute la Efes.

La 22 iulie s-a întrunit o altă ședință a sinodului, pentru a se pronunța asupra unei probleme care, în esență, avea legături cu nestorianismul. La Filadelfia⁴² se impunea ereticilor ce reveneau în Biserică adeziunea, mărturisirea, recunoașterea și împrărierea unui Simbol de credință, venit de la Constantinopol și cu savoare (gust) nestoriană. Simbolul fusese adus la cunoștință și depus pe masa sinodului de către preotul Harisius, iconomul Bisericii din Filadelfia, care l-a prezentat ca venind de la Teodor de Mopuestia. Sinodul a condamnat simbolul și în același timp a interzis compunerea unei alte formule de credință decât cea de la Niceea⁴³. În același timp, sinodalii au reînnoit în mod solemn condamnarea tuturor celor ce aderă la învățăturile nepioase ale lui Nestorie. Sentința este iarăși semnată de toți episcopii avându-l pe Chiril în fruntea lor, după care urmează Arcadius, Juvenal, Proiectus și Filip; legații romani au semnat în limba latină, participanții răsăriteni, în greacă.

Se părea că lucrurile au intrat pe un făgaș normal și final în același timp, fapt pentru care episcopii au început să se pregătească de plecare. Dar Ioan al Antiohiei și orientalii ce-i împărtășeau ideile s-au reunit separat, considerându-se ca singurul sinod legitim; ei au excomunicat pe Chiril și sinodalii strănși în marea biserică Maria Teotokos; ei au făcut apel la împărat, care a și anunțat deschiderea unei anchete⁴⁴. La începutul lunii august, a sosit la Efes comitele Ioan, *comes sacrarum largitionum* (*ministru de finanțe, n.n.*), aducând o scrisoare imperială adresată episcopilor celor două sinoade - primul numit era Celestin, deși el era prezent doar prin legații săi. Scrisoarea depunea pe Nestorie, Chiril și Memnon și cerea episcopilor să se reîntoarcă la scaunele lor „în pace și armonie”⁴⁵. A doua zi, după par-

39. P.Th. Camelot, O.P., *op. cit.*, p 54.

40. *Sacrosancta concilia...*, vol. III, p. 703-723.

41. *Ibidem*, p. 613-619.

42. Astăzi Alaskir, în Turcia asiatică.

43. Decizia luată în această ședință va fi exploatată la Calcedon de adversarii definiției dogmatice. În fapt, interdicția de la Efes trebuie înțeleasă în contextul istoric și nicidecum prohibitivă dezbaterilor și dezvoltării dogmatice. În acest sens, a se vedea M. Jugie, *Le decret du Concile sur la formule de la foi et la polémique anticatholique en Orient*, în

lamentări zadarnice și vii proteste ale adepților lui Chiril, comitele Ioan a arestat pe Nestorie, Chiril și Memnon care erau bine păziți. Împăratul, prin delegatul său, a recurs la o măsură extraordinară de periculoasă și dăunătoare în același timp, pentru mersul înainte al vieții umane, dar și bisericești, o măsură polițienească, care, pentru arbitrarea unei dispute, pune capăt antagonismelor prin forță, fără să cerceteze cine are sau nu dreptate. Așa a început o istorie extrem de încălțită a sinodului⁴⁶, de proteste și scrisori, de delegații și demersuri la Constantinopol, de intrigi la curte. Concomitent cu aceste acțiuni, la Calcedon s-au ținut mai multe conferințe teologice. Menționăm faptul că la Efes, episcopii orientali care îl apărau pe Nestorie și făceau parte dintre apropiații lui Ioan de Antiohia au supus și ei reprezentantului imperial o Mărturisire de credință, asemănătoare celei elaborate de sinodali, dar fără a avea câștig de cauză, deoarece împăratul a dizolvat sinodul și a invitat pe fiecare participant să se întoarcă la ale sale. Excepție făceau de la aceasta Chiril și Memnon, considerați ca fiind decăzuți din episcopat. Aceasta se petrecea la începutul lunii septembrie. La puțin timp însă, un alt edict imperial le îngăduia și lor să se întoarcă la scaunele lor. La 30 octombrie, Chiril intra triumfal în Alexandria, fiind primit cu pompă de poporul evlavios. Nestorie a fost obligat să se întoarcă în mănăstirea sa din Antiohia, iar scaunul episcopal al Constantinopolului a fost ocupat de Maximian (431-434). Deoarece Nestorie agita în continuare spiritele în Antiohia, a fost exilat la Petra, în Idumeea și la puțin timp la Oasis, în deșertul Libiei. A murit în jurul anului 451.

Hotărârea sinodului (cea luată de participanți la 22 iunie și reconfirmată apoi, sub președinția lui Chiril) a fost promulgată de împărat, cu toate peripețiile Efesului și mă refer la cele două sinoade paralele, dar aprobată și de papă. Nu de papa Celestin, care a murit la 27 iulie 432, ci de urmașul său, Sixt al III-lea (432-440). Când acesta a reconstruit bazilica liberiană, a închinat-o Sfintei Fecioare Maria, după modelul mării biserici din Efes, unde se ținuse sinodul. Mozaicul arcului triumfal preamărește dogma Întrupării și a Sfintei Fecioare Maria: în mod vizibil, papa care a confirmat

Echos d'Orient, 34 (1931), 257-270.

44. Cele petrecute la Efes, în vara anului 431, au unele afinități cu ceea ce se întâmplă astăzi, în planul politic și social, la noi în țară. Cum apare o problemă, se mai înființează o comisie ori un comitet și se deschide o anchetă, ceea ce dovedește că legislația în vigoare fie este inadecvată nevoilor reale sociale, fie este nerespectată. Lipsa de autoritate legislativă nu poate fi înlocuită de nici o altă comisie ori comitet.

sinodul dorea, prin jocul imaginilor, al culorii și al luminii, să traducă în ochii poporului credincios dogma stabilită la Efes⁴⁷. Mai mult chiar, Sixt a adresat lui Chiril și Ioan al Antiohiei călduroase scrisori de felicitare: fără să facă aluzie la Mărturisirea de credință, el vorbea doar de Nestorie, „*care predica pe Hristos născut numai ca un om și suprima taina Întrupării*”⁴⁸.

Deși uneori controversat, Sfântul Chiril al Alexandriei rămâne marele erou al Sinodului de la Efes, din anul 431. Dar pe lângă el, și-au înscris numele și alți sfinți părinți pe care dorim să-i readucem în actualitate, pomenindu-i și invocându-i să mijlocească pentru unitatea noastră, a creștinilor și păstrarea dreptei-credințe.

Iată care au fost participanții la partea a doua a acestui sinod⁴⁹:

1. Chiril al Alexandriei, care avea mandat de la Celestin de a reprezenta și pe „*arhiepiscopul Romei*”

2. Iuvenal al Ierusalimului

3. Memnon al Efesului

4. Flavian de Filipi, care ținea și locul lui Rufin al Tesalonicului

5. Teodot al Ancirei Galatiei „*prima*”

6. Firmus al Cezareii Capadociei „*prima*”

7. Acacius (Acachie) din Metilene - Armenia

8. Iconius din Gortina Cretei

9. Perigenie sau Peregrinus din Corintul Eladei

10. Cyrus al Afrodisiadei Cariei

11. Valerian de Iconiu

12. Isihie de Paria

13. Ellanic de Rodos

14. Donatus de Nicopoli, vechiul Epir

15. Euharius din Dyrrachium, noul Epir

16. Perechiu al Farmaliei

17. Eudoxiu de Homatosul Lyciei

18. Silvan al Heretopului Frigiei

19. Berinian din Perga Pamfiliei

20. Amfilohie al Sidei Pamfiliei

45. P.Th. Camelot, O.P., *op. cit.*, p. 58.

46. A se vedea în acest sens *Sacrosancta concilia...*, vol. III, p. 787-1257.

47. G. Wilpert, *La proclamazione efesina a I mosici della basilica di S. Maria Maggiore*, în *Analecta Sacra Tarraconensia*, 7 (1931), 197-213.

21. Epifanie al Cratiei Honoriadei
22. Grigorie din Kerasunta Pontului Polemoniei
23. Protimio al Comanei
24. Paladie al Amasiei Helespontului
25. Senekion (Scodren) al Kodronului
26. Dalmatius al Cyzicului
27. Acacius de Arca
28. Docimasius al Maroniei Traciei
29. Ioan al Priconisei
30. Daniel al Coloniei din Capadocia Secunda
31. Roman al Rafiei
32. Paulin al Maiumei din Gaza
33. Pavel al Antidonei
34. Fido de Iope
35. Eano sau Ioan de Sicamazona
36. Teodor al Gadarei
37. Litiu al Liviadei
38. Ampela al Elusiei
39. Teodor al Aribdilei (Arbelei)
40. Petru al Paremvolei
41. Ioan de Augustopolis
42. Sida de Fenis
43. Rufin al Taborului
44. Anisie al Tebei
45. Kalicrate (Halicrate) de Naupactu
46. Domno al Opuntei
47. Nikiu al Megarei
48. Agatocle al Coloniei
49. Felix al Apoloniei și Beliade (Heliade)
50. Teodor al Dodonei
51. Chiril din Pilonul Chersonesului
52. Andrei din Heronisul Cretei
53. Pavel din Lampas
54. Zenovie din Knosos
55. Lucian din Topiriul Traciei
56. Ennepiu din Maximianopolis
57. Secundian din Lamias

58. Dionos din Teba Tesaliei
59. Teodor al Echinei
60. Martirie de Helistrorum (Hlisronului)
61. Toma de Derbe
62. Atanasie al Parositei
63. Temistius de Iassu
64. Aftonitu al Heracleii
65. Fileto al Amazoniei
66. Apella de Kiviras (al Cibirei)
67. Spudasiu al Kerameii
68. Arhelau al Myndei
69. Fania al Arpasonului
70. Promahiu al Alindei
71. Filip al Pergamului Asiei
72. Maxim al Cumei
73. Dorotei al Myrinei
74. Maxim al Asiei
75. Eudor (Eupor - Aporus) de Ipepa
76. Alexandru de Arcadiopolis
77. Eutihie de Teodosiopolis
78. Rodon al Paleopolisului (Vechiul oraş ?!)
79. Eutropius de Egeon
80. Afobius al Colonei
81. Nestorie al Sionului
82. Heracleonos al Tralelor
83. Teodot de Nyssa
84. Teodor de Aninita
85. Timotei de Briulorum
86. Teodosie al Masavrei
87. Eutihie de Eritrorum
88. Eusebie din Clazomene
89. Eutalie al Colofoniei
90. Modest de Aneona (Areona)
91. Teodosie de Priene
92. Eusebie al Magneziei
93. Sapricius din Paful Ciprului
94. Zenon din Cirene

95. Reghinus al Constantiei
96. Evagrie din Solon
97. Cezar, horepiscop
98. Trebonian din Aspendia Pamfiliei
99. Nonehie de Selga
100. Solon al Karaliei
101. Akakie de Kotena
102. Nisie al Coribrasiei
103. Matidian al Korakisiei
104. Nectarie din Sinensi
105. Eutropie al Etenei
106. Taurian din Libris
107. Eusebie din Asponorum-ul Galatiei
108. Filumen al Cinei
109. Asrapitu (?!)
110. Eusebius al Heracleii Honoriadei
111. Paralio al Andrapelor Helespontului
112. Silvan al Keratpelor
113. Hermogen al Rinocururelor
114. Evoptie din Ptolemaida Pentapolelor
115. Eusebiu al Pelusiei
116. Evloghie al Terenutidei
117. Adelfie al Onufei
118. Pavel al Flavoniei
119. Fevamonos din Copta
120. Teopempt al Kavasiei
121. Macarie al Metilenei
122. Adelfie de Saeos
123. Macedonie de Xoeos
124. Marin din Heliopolis
125. Metrodor din Leontia
126. Macarie al Antei
127. Paviscu de Apollonis
128. Petru de Oxirihu
129. Strategius de Atrividos
130. Atanasie al Paraliei
131. Silvan de Kopritidos

132. Ioan de Hefesti
133. Aristobul de Tmuis
134. Teon de Setriru
135. Lamponos al Kasiei
136. Ciru al Ahaei
137. Publio al Obliei
138. Samuel de Disteos
139. Zenovie de Barca
140. Zenon de Tuhiron (Teucrorum)
141. Daniel de Dafneos⁵⁰
142. Sosipatru al Septimiacei
143. Eusebiu de Nilupoleos
144. Heraclid al Heracleii
145. Hrisarius al Afroditei
146. Andrei de Hermopile
147. Sabin al Panei
148. Avraam al Ostracinei
149. Ieracos al Afnei
150. Alipie al Selei
151. Alexandru al Kleopatridei
152. Isac de Tab(v)a
153. Amonius de Butu⁵¹
154. Heraclid de Tineos
155. Isac al Elearhieii
156. Heraclit al Tamiatidei
157. Teonas de Psihios
158. Amonius al Panefesului
159. Besula, diaconul Cartaginei
160. Petru prezbiter al Alexandriei

La ședința de depunere a lui Nestorie au participat mai mulți părinți, pe care îi redăm mai jos⁵², în bună parte în transcriere latină, în special pe

48. P.G., 76, 109.

49. Redăm numele lor după *Sacrosancta concilia...*, vol. III, p. 445-552.

50. În lb. greacă scrie Dafneos, iar în latină, Darnensi și Dardanorum. Credem că este vorba de Dafnes și nu de Dardania și pentru faptul că episcopii în cauză sunt, în general,

cei mai puțin cunoscuți:

1. Chiril, episcopul Alexandriei, „*una cu Sf. Sinod hotărând a subscris*“
2. Iuvenalie, episcopul Ierusalimului ⁵³
3. Flavian, episcopul Filipenilor
4. Firmus, episcopul Cezareii Capadociei
5. Memnon, episcopul Efesului
6. Acacius, din mila lui Dumnezeu, episcop de Melitene
7. Teodotus, episcopul sf. biserici din Ancira
8. Paladius, prin grația lui Dumnezeu, episcop al Amasei
9. Amfilohius, episcop de Sida
10. Iconius, episcopul Gortinei Cretei
11. Felix, episcopul din Belidis-ul (Belliados) Apoloniei;
12. Daniel, episcopul Coloniei Capadociei
13. Perigenes, episcopul Corintului
14. Elanicus (metropolei Rodiorum), episcopul de Rhodi;
15. Cyrus (provincia Caria), cel mai mic episcop al Afrodiadei;
16. Donatus (Dynatus), episcopul de Nicopole, vechiul Epir;
17. Eucharis, episcopul de Dyrahium
18. Senecion, episcopul cetății Codrinei (Codrorum);
19. Epifanie, episcopul Cratiei
20. Eusebius, episcopul Heracleii
21. Anisius, episcopul sf. biserici a lui Dumnezeu a Tebei, din Grecia;
22. Domnus (Domninus), episcop al sf. biserici a Opuntinei (Eladei);
23. Agatocles, episcopul cetății Coroneorului (Coloniei; Coloneorului);
24. Gregorius, prin grația lui Dumnezeu, episcopul Cerasuntei (Polemoniacei Pontului);
25. Paralius, prin mila lui Dumnezeu, episcopul Andrapenorului (Adrapensium-ul Eladei);
26. Calicrates (Halicrates), episcopul Naupactei;
27. Nicias, episcopul Megarei
28. Docimasius, episcopul diocezei Traciei, provinciei Rodope, cetății

grupați pe regiuni sau ținuturi.

51. În lb. latină este redat „Botorum“.

52. Extragem datele din aceeași lucrare *Sacrosancta concilia...*, p. 533-548, ceea ce corespunde la Mansi. http://gallica.bnf.fr/Fonds_Tables_/005/M0051586.htm, p.7, pct.4 și 6, iar în lucrarea lui Mansi, p. 1351 și 1363.

Maroniei

29. Lucian, aceeași provincie (Rodope, s.n.), episcopul cetății Toperi
30. Ennepius, aceeași provincie, episcopul cetății Myxei (Maximianopolis);
31. Rheginus, episcopul cetății Constantiei (Cipru);
32. Sapricius, episcopul de Pafi (Cipru);
33. Themistius, cel mai mic episcop de Iassi (Lazei Cariei);
34. Perebius, episcopul de Saltum al Tesalonicului
35. Aftonetus, cel mai mic episcop al Heracleii
36. Spudasius, episcopul Keramonului (prov. Cariei);
37. Filetus, cel mai mic episcop din Amazonul Cariei
38. Arhelaus, episcopul Myndei (Cariei);
39. Apellas, cel mai mic episcop al Cybirei (Cetatea Caria);
40. Fantias, cel mai mic episcop al cetății Harpasiei (prov. Caria);
41. Promachus, episcopul Alindenei (prov. Cariei);
42. Andrei, episcopul cetății Cherronei, din provincia Creta
43. Pavel, din cetatea Lampei (Lappa), provincia Creta;
44. Zenovius, episcopul cetății Gnosa, din provincia Creta
45. Teodor (Dorotei), episcopul Dodonei, vechiul Epir;
46. Secundianus, episcopul sf. biserici a lui Dumnezeu din Lamia (provincia Tesalia);
47. Dion, episcopul Tebei Tesaliei
48. Theodor, episcopul Echinei (provincia Tesalia);
49. Heracleon (care și Teofil se cheamă, zice, s.n. - qui & Theophilus), episcopul Tralienilor
50. Euporus, episcopul Hyperiei
51. Rhodon, episcopul cetății Paleopolis, în Asia
52. Tychicus (Eutyhie), episcopul cetății Erytreii;
53. Nestorie, episcopul de Sionensis (provincia Asia);
54. Euty chius, episcopul sf. biserici, catolice și apostolice a lui Dumnezeu, din Teodosiopolis
55. Modestus, episcopul cetății Neatarum (Ancorum sau Anneataru din Frigia);
56. Theosebius (Teodosius), cel mai mic episcop al cetății Piene;
57. Theodotus, episcopul Mansei (Nyssei sau Mysei);
58. Maximus, cel mai mic episcop al Asiei

59. Maximus, episcopul Cumei (Cumarum-ul Asiei);
60. Alexandru, episcopul de Arcadiopolis
61. Teodor, episcopul Anensiei (Anineti);
62. Eusebius, episcopul de Clazomene
63. Eusebius, episcopul Magneziei (Sipylorum);
64. Theodosius, episcopul Mastauriei (Asia);
65. Eutropius, cel mai mic episcop din Euazor
66. Filip, episcopul cetății Pergamului
67. Afobius, cel mai mic episcop al Coloniei
68. Dorotheus, cel mai mic episcop de Myrina (Myrrhina sau Smirna);
69. Euthalius, episcopul Colofoniei (Asia);
70. Heliotheus (Timotei), episcop de Barjulita (Briulorum);
71. Atanasie, episcopul insulei Parasi (Parosithi);
72. Hesychius, episcopul cetății Pariei, din provincia Helespontului
73. Eusebie, episcopul Asponiei (Galatia);
74. Filumenus, episcopul Cinnei (Cumei și Strategiei, provincia Tesaliei);
75. Zeno, episcopul cetății Curiei Ciprului
76. Tribonianus, episcopul sf. biserici din Priamopolis (Aspendiei);
77. Nunechius, episcopul sf. biserici din Selga (Sylga);
78. Evagrius, episcopul Soliei (Sola sau Solensis din Cipru);
79. Chesarius, horepiscopul cetății Alca (Arca sau Sarta);
80. Ioan, episcopul Preconiei (Proconia);
81. Nisius (Nesius), episcopul sf. biserici a lui Dumnezeu care este după Corybosynam (Corybrassum);
82. Acacius, episcopul sf. biserici a lui Dumnezeu din Cotena (Corybassi în Pamfilia);
83. Nectarius, episcopul bisericii catolice a Senei (Catenorum);
84. Solon, episcopul Caraliei
85. Matidianus, episcopul cetății Corasiei (Coracesia Pamfiliei);
86. Marianus (Taurianus sau Ciprianus), episcopul Lyrbei (Pamfilia);
87. Theodulus (Ampelus), episcopul Helusei (Palestinei);
88. Filadelfus, episcopul de Gratianopolis
89. Teoctistus, episcopul cetății Foceea
90. Rufinus, episcopul cetății Tavorum (Tavor sau Tavenorum);
91. Ioan, episcopul de Augustopolis
92. Romanus, episcopul Rafiei

93. Fidus, episcopul de Iope
94. Ajanes (Ioanes), episcopul de Sycmazonis;
95. Paulianus, episcopul de Maiuma (provincia Palestina);
96. Theodorus, episcopul de Arvdelon
97. Petru, episcopul de Paremvolon (Palestina);
98. Pavel, episcopul de Antedonos
99. Netoras, episcopul de Gaza
100. Saidas, episcopul de Fenis (Salutaris din Palestina);
101. Serenianus, episcopul de Myrene (Mireon);
102. Cirilus, episcopul de Pilon (Chersones), muncind cu mâna, prin preotul Selenespondium, a scris;
103. Ermoghen, episcop de Rhinocuror
104. Eusebius, episcopul Pelusiei
105. Evoptios, episcopul Ptolemaidei (Pentapoleos);
106. Fivamon, episcopul Coptei Tebaidei
107. Pavel, episcopul Fragoniei (Flavoniei);
108. Macedonius, episcopul de Zoeos (Zoensiei);
109. Petru, episcopul de Oxirihu
110. Adelfius, episcopul de Onufitia
111. Atanasie, episcopul Paraleii
112. Heraclides (Heraclius), episcopul de Thineos;
113. Silvanus, episcopul Koprtei (Coprithidei);
114. Cyrus, episcopul Ahaei
115. Marinus, episcopul de Heliopolis (provincia Augustamnicei);
116. Macarius, episcopul Metelitarei (Metelensium în Egipt);
117. Adelfius, episcopul de Saeos
118. Metrodorus, episcopul Leontiei
119. Ioan, episcop în Hefestotu (Hefesti al Augustamnicei);
120. Leontius, episcopul...
121. Strategius, episcop în Atribita (Athrigerarum în provincia Augustamnicei);
122. Lampetius, episcopul de Casios (provincia Augustamnicei);
123. Theopemptus, episcop de Cavasa (în Egipt);
124. Eusebius, episcopul Nicopolei (Nicomopolis, provincia Arcadia);
125. Chrisaorius, episcopul Afroditei (Afrodita);
126. Alexandru, episcopul Cleopatridei

127. Theon (Heracleon), episcopul Herculei Sethreței;
128. Theonas, episcopul Psinhiei
129. Heraclides, episcopul Heracleii superioare (în Arcadia);
130. Aristobulus, episcop de Thmues
131. Ammon, episcopul cetății Buti (Bulitarum);
132. Andrei, episcop de Hermopolis
133. Macarie, episcopul Antei (Pautei);
134. Sabinus, episcopul din Panis (Thebaida);
135. Heraclius (Heraclides), episcopul Tamiathidei;
136. Zenovius, episcopul de Barca Pentapolisului
137. Isaac, episcopul Elearhiei
138. Zenon, episcopul de Tuhira
139. Avraam, episcopul cetății Ostracina
140. Hieraces (Hierax), episcopul Afnitei;
141. Samuel, episcopul de Disteos (Pentapolis);
142. Daniel, episcopul de Darna (în Libia);
143. Sosipatru (Sopater), episcopul Septimanei Libiei;
144. Alypius, episcopul de Sale (provincia Augustamnica);
145. Amonius, episcopul de Panefes (Augustamnica);
146. Heladius, episcopul sf. biserici a lui Dumnezeu...
147. Bosforius, episcopul bisericii Gangrei, care este metropolă a provinciei Pamfiliei, a scris, hotărând cu Sf. Sinod.
148. Hypatius, preotul său (al lui Bosforius) a scris aceeași hotărâre.
149. Arginus, episcopul din Pompeiopolis - Paflagonia, a scris. Însă, preotul Synesius care a avut înputernicire a scris pentru el
150. Heladius, episcopul sf. biserici Adramitei
151. Ștefan, episcopul cetății Teitei din Asia
152. Idduas, episcopul Smirnei
153. Aristonicos, cel mai mic episcop al metropolei Laodiceii
154. Beneagos, episcopul bisericii din Ierapole, prin preotul Pavel, a scris.
155. Silvanus, episcopul Keratapei (Frigia, Pocatiana Frigiei);
156. Constantinos, episcopul de Diocletianopolis
157. Hermolaus, episcopul de Satudeon
158. Asclepiades, episcopul de Trapezopolin
159. Ioan, episcopul de Lesbos

160. Petru, cel mai mic episcop al Crusei
161. Eugenius, cel mai mic episcop al Apoloniadei
162. Callinicus, episcopul de Apameea
163. Athanasius, episcopul de Duelton și Sozopolin
164. Valerian, episcopul de Iconium
165. Pius, episcopul Pesinutiei
166. Thomas, episcopul de Derbe (în Licaonia);
167. Martirius, episcopul de Helista (Ilistron);
168. Avlavios, episcopul Amoreii
169. Letios, episcopul de Liviada (Livadia ?!);
170. Severus, episcopul Sinadelor, provincia Salutarias din Frigia
171. Domninus, episcopul Cotnea (Cotyei);
172. Eustathius, episcopul Docimii, din provincia Salutarias - Frigia
173. Dalmatius, episcopul sf. biserici a lui Dumnezeu din Cyzic
174. Timotheos, episcopul cetății Tomisului, din provincia Scythia
175. Athanasius, episcopul cetății Schipsion, provincia Helespontului
176. Meonios, episcopul Lidiei, cetatea Sardeonului
177. Theofanes, episcopul cetății Filadelfiei
178. Foscus, episcopul Tiatirei
179. Thimoteus, episcopul cetății Termaniei
180. Comodus, episcopul de Tripolis
181. Eutherius, episcopul cetății Stratonicei Lydiei
182. Pavel, cel mai mic episcop din Lidia Dardaniei⁵⁴
183. Limenius, episcopul sf. biserici a lui Dumnezeu după Sellas, provincia Mediei
184. Theodorus, cel mai mic episcop al Ataliei
185. Pavel, episcopul bisericii din Trimnis (Orimnis sau Timnis);
186. Timotheus, episcopul cetății Termesii și Evdociadei
187. Aedesias (Aetius), episcopul cetății Isiodon (Peoniorul Helespontului);
188. Libanius, episcopul din Paleopolis
189. Ioan, cel mai mic episcop al Aurelianopolisului, provincia Lydia

53. Menționăm că toți semnatarii au repetat formula „*una cu Sinodul hotărând a subscris*“.

54. Fiind bolnav, în locul lui a semnat Foscus, „*fratris & comministri*“.

190. Theodorus, episcopul Gadarei.
191. Aeterius, diaconul a scris.
192. Dafnus, episcopul Magnesiei Meandrei
193. Thomas, episcopul de Valentinianopolis
194. Euprepus , episcopul de Byzae
195. Pabiscus, episcopul Apoloniei
196. Evloghis, episcopul de Terenuteas
197. Isaac, episcopul de Tavla (Tva sau Taba);
198. Adelfius, episcopul de Onufeos
199. Eudoxius, episcopul cetății Chomatos, provincia Lycia
200. Aristocritus (Aristocrates), episcopul Olimpului. Aceștia li se mai adaugă:

201. Bessula, diaconul din Cartagina
202. Petru, preotul din Alexandria.

Deoarece în timpul lucrărilor Sinodului de la Efes, ce s-a întrunit în biserica Sf. Fecioare și la care au participat părinții mai sus evidențiați, s-a ținut și un sinod separat, sub președinția lui Ioan al Antiohiei, redăm și numele acestora :

1. Ioan, episcopul Antiohiei
2. Alexandru, mitropolitul Apameii
3. Ioan, mitropolitul Damascului
4. Dirotheus, mitropolitul de Marcianopolis (Mysia);
5. Alexandru, mitropolitul de Hierapolis
6. Dexianus, mitropolitul Seleuciei Isauriei
7. Vasile, mitropolitul Tesaliei
8. Antiochus, mitropolitul de Bostra
9. Pavel de Emesa
10. Apringos al Calcidei
11. Polichronius al Heracleii
12. Cyrillus al Adanei
13. Avsonios al Imeriei
14. Museos de Argada (Arad) și Antarada;
15. Isihios al Kasavalei
16. Salusios al Coryciei (Ciliciei);
17. Iacobos de Dorostolu (Durostorum ?!);
18. Eustatios al Parnasei
19. Diogenes al Seleuciei

20. Placon al Laodiceii
21. Polychronius al Epifaneii
22. Fritilas, mitropolitul Heracleii
23. Himerius, mitropolitul Nicomidiei
24. Helladius, mitropolitul Tarsului
25. Eutherius, mitropolitul de Tiana
26. Asterius, mitropolitul Amidei
27. Theodoretus de Cyr
28. Macarius al Laodiceii
29. Teosevios, din Ciii Bitiniei
30. Maximianus, mitropolit de Anazarva
31. Gerontius de Claudiopolis
32. Cyrus Marcopolitanus
33. Aurelius de Irenopolis
34. Meletius al Neocezareii
35. Helladius al Ptolemaidei
36. Tarianos (Traian) al Augustei;
37. Valentinus de Malli
38. Marcianus de Abritu
39. Daniel de Faustinopolitanus
40. Iulianus al Larisei
41. Heliades de Zugmatos
42. Marcelinus de Arca

Socotim că numărul participanților a fost mai mare decât cel evidențiat la una sau alta dintre ședințe. Însurarea lor, prin comparație, cu siguranță va aduce precizări deloc de neglijat pentru istoriografia ecleziastică. Deși până astăzi, Sinodul al III-lea Ecumenic a fost în unele medii contestat, totuși el rămâne de referință pentru Biserică și de importanță pentru salvarea dogmei hristologice și, implicit, soteriologice. Învățătura statornică despre Maica Domnului a rămas până astăzi aceeași. Datoria creștinilor este de a cunoaște efortul celor ce au dogmatizat, dar cu precădere este de a trăi învățătura.